

КАРЛ МАРКС.

Карл Маркс народився 5-го травня 1818 р. у Німеччині в місті Трірі, де зростаючи в гімназії, а пізніше вступив до університету. Тодішнє життя у Німеччині було дуже подібне до життя царської Росії. Кожна вільна думка переслідувалася, весь нарід жив під важким чоботом грубого й жорстокого самодержавства. І як і слід було сподіватися, всупереч цьому жорстокому режимові, виникали групи людей поступових, що прагнули розкрити від такого ладу, організували гуртки, революційні товариства, то-що. Маркс, що його було виховано у поступовій родині, мріяв про волю й гадав за молодих років зайнятися науковою роботою, зробитися професором. Але скоро переконався, що вільна наука у Німеччині неможлива, й вирішив змінити своє колишнє бажання й зробитися журналістом.

Мимо суворой цензури, Маркс друкує низку вільних статей, що відразу звертають на нього увагу й висувають його у перші лави. Тоді Маркс ще не був великим революціонером, що дав нам науку про боротьбу робітничої класи за визволення. Тоді він просто боровся у своїх статтях проти сваволі, проти пригноблення та насильства. Поводі він знаходить у філософії (наука про основи пізнання, вона об'єднує усі науки), що коло неї він працював ще в університеті, джерела для того, щоб стати тим, що зробило його великим для нас.

До того часу починається зростає робітничої класи й перші яскраві спалахнення боротьби за її права. Тоді-ж Маркс був у Франції, де була більш розвинена промисловість і де гостріше почувалася суперечність інтересів робітників та капіталістів. Тутко й рішуче Маркс із свободолюбного журналіста перетворюється у великого борця за волю й у своїх статтях гостро виступає проти капіталу. Так само гостро плямує він всіх тих, хто боїться відкрито сказати правду й намагається обминути спірні питання, затушовує їх. Маркс стає на чолі невеличкої групи революціонерів, що проголошують класову боротьбу єдиною революційною зброєю, що вимагає для перемоги робітничої класи залучення всіх її сил навколо однієї мети, спільної для всіх робітників свесвіту. По всіх країнах капіталісти й поміщики однаково пригноблюють працюючих без різниці національності. Любов до батьківщини, що нею дурять робітників і в ім'я котрої посилюють їх на війну, є вигадка капіталістів, що й на цьому заробляють, одержуючи великі прибутки. І Маркс проголошує те велике гасло, що його нині робітники повторюють всіма мовами: "Пролетарі всіх країн, єднайтеся!"

1848 року Маркс від імені "спілки комуністів" пише "Комуністичний Маніфест", де викладає програму революційної боротьби робітничої класи проти капіталістів. Дуже важко відзначити, що у "Комуністичному Маніфесті" Маркс ніби передбачає, як надалі розвиватиметься суспільство й на підставі цього передбачення намічає план боротьби. І тепер, коли читаємо "Комуністичний Маніфест", бачимо в ньому джерело розуміння того, що діється навколо нас.

Скоро після цього Європу охопила пожежа революції. Боротьба почалася у Франції, звідки перекинулася до Німеччини. Важ за перших днів боротьби Маркс вихав до Парижу, столиці Франції, звідки почав напружено слідкувати за подіями. А швидко революція перекинулася до Німеччини, Маркс негайно повернувся до дому, щоб взяти жваву участь у боротьбі. Але у тодішній Німеччині ще не було душой для боротьби робітничої класи, а буржуазія в рішучий момент повернула назад, боючись за власне існування. Революційні перемоги, а Маркс понав

під суд. Його не наважились засудити, але незабаром газету, що нею він керував, було зачинено, а Маркса вислано за кордон. Він подався до Парижу, але звідти його так само вислали, й він оселився в Англії — у Лондоні.

Далеко від батьківщини, Маркс знов заходився коло наукової роботи, підсумовуючи свій досвід, уважно вивчаючи все, що діялося навкруги. Англія того часу була найпоступовішою країною з найбільш розвиненою промисловістю, й Маркс мав багатий матеріал для своїх спостережень. Тоді він дуже біднував, маючи малий зарібок і велику родину. Часто густо йому доводилося виплутуватися з борги, що завважало працювати, відірвало його від поважної роботи.

Але цей період Марксового життя відзначається двома подіями: там він написав свій великий твір "Капітал" і там-же було засновано Перший Інтернаціонал (міжнародний союз робітників).

Вже у "Комуністичному Маніфесті" Маркс вказує на спільність інтересів робітників цілого світу, на єдність їх, як на запоруку перемоги над капіталом. Того 1862 року, коли до Лондону на всесвітню виставку приїхали робітники з Франції, — вони зблизилися з революційними робітниками Англії, наважилися зв'язок поміж собою. Два роки згодом з'явилася змога організувати міжнародне товариство робітників для боротьби з капіталом.

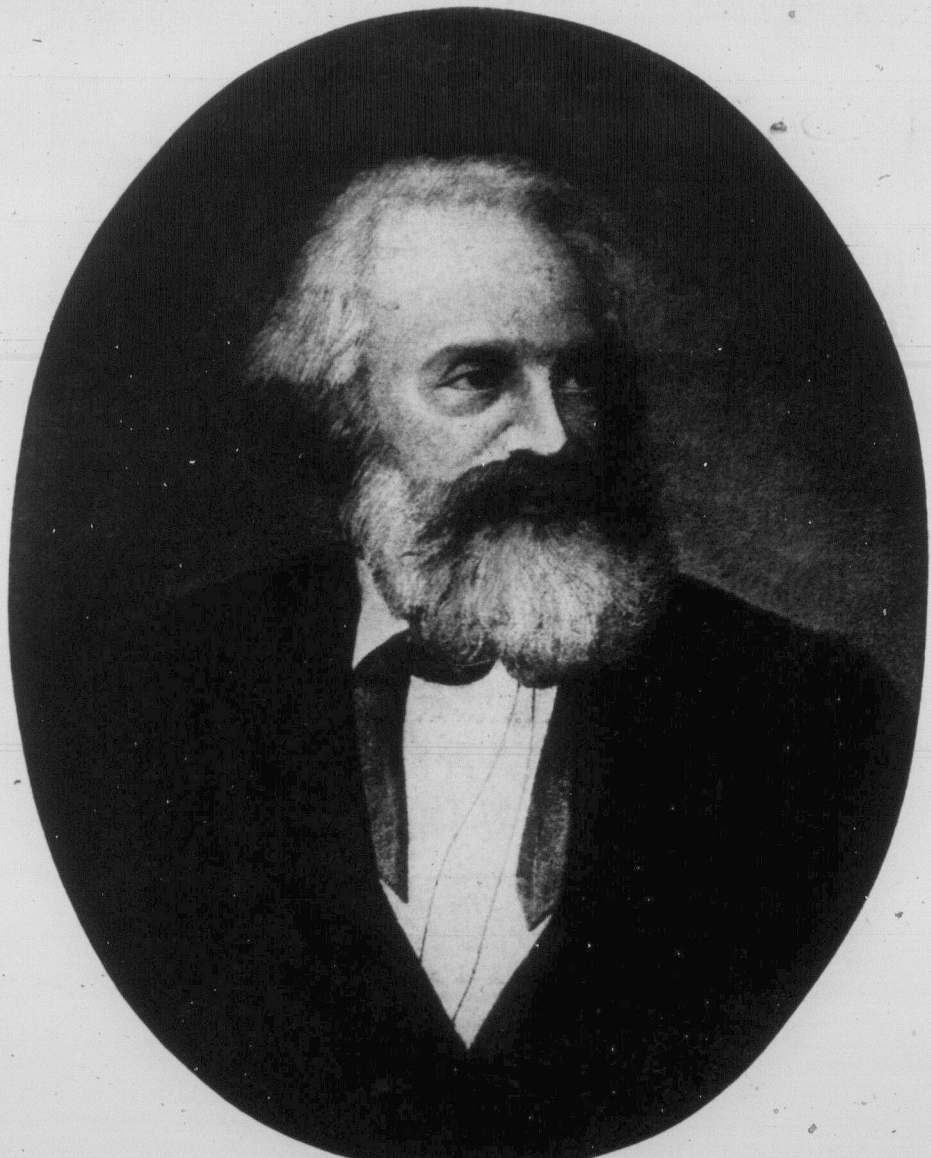
Від моменту написання "Комуністичного Маніфесту" минуло багато років і за ці роки по всіх країнах зросло тисячі й мільони робітників, виникла

І ведучи таку безупинну політичну роботу, він одночасно багато пише, використовуючи так свої величезні знання, як і практичний досвід революційної боротьби у Німеччині й Франції. Тут народжується величезний твір Маркса "Капітал". У цьому творі, розміром більше двох тисяч сторінок, Маркс дає наукове висвітлення всього господарського капіталізму, його суперечностей і неминучого кінця. Насамперед він установляє, що все багатство, існуюче на світі, всі товари створюються лише працею та її годі. Капіталісти живуть коштом робітника, не оплачуючи йому повної, одержуючи додаткову вартість, що збільшує їхнє багатство. Робітники цілком залежать від капіталістів, бо не мають машин і сировини, що без них не можна продукувати (виробляти) товари. Крок за кроком у "Капіталі" Маркс описує народне господарство за капіталізмом, відзначаючи його основні властивості. І на підставі цього наукового опису він робить висновок: капіталісти не можуть справитися з господарством, бо вони борються не лише з робітничою класою, але й поміж собою, бо вони не можуть організувати плянного господарства, погодити роботи окремих частин поміж собою. Ще у "Комуністичному Маніфесті" Маркс каже, що капіталісти подібні до чарівника, котрий викликає чудесні сили, але не може упоратися з ними; у "Капіталі" він докладно вказує на причини розкладу капіталістичного суспільства, на анархію у продукції (відсутність плянності у виробництві) й на беззастанну боротьбу, що веде капіталістів до їхньої власної загибелі.

В інших численних творах своїх Маркс висвітлює інші справи, зв'язані з боротьбою вічні й непорушні. Буржуазія дає робітникам право вибрати своїх представників до парламенту (законодавче зібрання народних представників у буржуазних країнах), але вона добре знає, що робітники не мають змоги провести досить своїх дійсних представників. За галом, на основі капіталістичного господарства й капіталістичних відносин утворюється така надбудова, що служить інтересам капіталістів. Конче треба змінити продукційні відносини, позбавити буржуазію її сили, її капіталу, й тоді робітничої класи зможе перебувати весь світ, знищити все, що затримує розвиток робітничої класи. Буржуазія не уступить добровільно владу своєю, тому треба зброєю боротися з нею, організувавши сили робітничої класи в одну могутню армію, в одну світову організацію, без поділу на нації.

Ось що писав і чого навчав Маркс. Він не лише пояснював нам, як збудовано капіталістичний світ, але вказав, як треба його перебудувати, щоб довести щастя всіх працюючих. Маркс сам беззастанно працював практично коло об'єднання робітничої класи в Інтернаціоналі, сам брав участь у революційній боротьбі у Франції й Німеччині. Всі останні роки свого життя він був в Англії, живучи у тяжких обставинах, хороний, без усіх коштів, з великою родиною. Слідом за смертю його улюблених синів, умерла його дружина, що її він дуже любив і що провела з ним все життя, ділячи всі злидні й горе. Все це підірвало здоров'я великого навчителя, й він умер 14 березня 1883 року в 67 році свого життя. Умер він за працю коло свого бюрка, де він цілі ночі беззастанно працював.

Ми дуже побижно малювали суть Марксової історії й і-

КАРЛ МАРКС.
(Народився 5. травня 1818 р., помер 14. березня 1883 р.)

ціла промислова армія працюючих. Від самісного початку Маркс взяв найважливішу участь в організації Інтернаціоналу — він уложив статут, програм, він протягом багатьох років був найактивнішим керівником Інтернаціоналу, справжнім проводирем його. У статуті, складеному Марксом, говориться, що самі робітники повинні заходитися коло свого визволення, не ждучи на чужої допомоги; що лише об'єднання всіх робітників забезпечить перемогу.

Все даліше Марксове життя зв'язане з Інтернаціоналом, що йому він віддав всі свої сили, борючись з ворогами, підтримуючи друзів.

поміж робітниками й капіталістами. Він вказує, що капіталісти не лише покорила родиною, вона не ставила собі я-сних політичних цілей і останні часто суперечили одна одній. Ідеї старі і ідеї нові химерно зустрічалися в Паризькому Зібранню. Прудонівці й бланкісти, інтернаціоналісти й демократи, якобинці й республіканці 40 року хотіли робити кожний по своїй, часто в супереч один одному, зводячи на нівець більшість заходів. Нарівні з заходами революційними вживалося і заходів відсталі — середньовічних.

Та-ж відсутність твердої єдності відчувалася і в військової організації. Боротьбу з версальськими нехтували, утиски буржуазії, що тікала, вважали за непотрібні, Комуна забула основний досвід повстанської боротьби, як сказав Дантон: "Сміливіш, ще сміливіш і завжди сміливіш". А тим часом дехто з комунарів вважав себе за наступника Дантона, встрапував військового керівництва пачував недопустимий демократизм, між військовим командуванням і комуною повсякчас було тертя; в таких умовах тяжко було керувати боями, самих-же актив героїзму і відваги, що її виявляли борці Комуни, було мало. Підчас Комуни, як ніколи раніш стало ясно, що війна нерозривно зв'язана

історію його життя. Але з цих небагатьох рядків ми бачимо, що Карл Маркс був тією людиною, котра зуміла науково пояснити суть капіталістичного господарства, його слабкі сторони, неминучу загибель та шлях до перемоги робітничої класи. У своїх численних працях Маркс подав не лише виразну картину того, що діється, але й програм боротьби, шлях до перемоги. Маркс був революціонером, але він був і великим ученим, першим ученим, що віддав себе й своє знання на службу працюючим.

Вадим Сушков.

КОМУНА Й КОМІНТЕРН.

Повстання паризького пролетаріату уявляємо ми нині в світлі великої історичної боротьби світового значіння. В той час цього не розуміли ще й самі комунари. А тепер міжнародній революційній пролетаріат жадливо вивчає цей рух, щоб скористуватися його досвідом.

Комуна, коли повстала, не була єдиноманітним класовим рухом; то була реакція патріотів-пролетарів, як і дрібних буржуа на політичне й військове безсилля Фразерів, що сиділи в уряді "Національної оборони", організованому 4-го вересня, після повалення Наполеона III. Переїзд до Версаля буржуазія та її керуючого апарату, її союз з Бісмарком з метою придушити рух, спробі дрібної буржуазії примирити комуну і версальців, її відступ в момент боротьби, її нейтралітет, а то й ворожнеча до Комуни — поставили лише до лави один з одним, з одного боку паризький пролетаріат, а з другого національно-військовий буржуазний коаліцію. В процесі боротьби первісний характер Комуни зовсім змінився і вона стала першим великим повстанським рухом пролетаріату, знаменуючи у Франції кінець революції буржуазної і початок революції пролетарської.

Комуна збудила до політичного життя низові верстви паризького пролетаріату, поставила на ноги жінок, молоді й кинула їх на штурм буржуазії. Комуна вступила ролю всіх громадських верств в революційний період — корисний досвід для всіх пролетарських революцій. Цим досвідом повинні ідеологічно скористуватися партії, призначені керувати революцією.

Комуна поставила на весь зріст проблему боротьби з буржуазною державою, встановивши свою автономну владу, відкинувши в бік апарат, організований буржуазією, і ведучи проти нього боротьбу (з цього боку — показова боротьба її з паризькими мерами). Комуна цим самим виявила, що державного апарату класового ворога використати не може революційна класи в своїх інтересах. Потрібний новий апарат, нові органи, що були б справжнім виразом революційної класи. Що до держави буржуазної, то з нею треба було боритися. Хоч Комуна й мала деякі хибні, вагали, бережливість ставилася до деяких буржуазних інституцій, як французький банк, вона, однак, стала на шлях, яким згодом пішла революція російська і яким підуть усі пролетарські революції.

Революційні досягнення Комуни такі-ж цікаві для вивчення, як і її хибні. Комуні треба було більш твердо керувати, вона не ставила собі я-сних політичних цілей і останні часто суперечили одна одній. Ідеї старі і ідеї нові химерно зустрічалися в Паризькому Зібранню. Прудонівці й бланкісти, інтернаціоналісти й демократи, якобинці й республіканці 40 року хотіли робити кожний по своїй, часто в супереч один одному, зводячи на нівець більшість заходів. Нарівні з заходами революційними вживалося і заходів відсталі — середньовічних.

Та-ж відсутність твердої єдності відчувалася і в військової організації. Боротьбу з версальськими нехтували, утиски буржуазії, що тікала, вважали за непотрібні, Комуна забула основний досвід повстанської боротьби, як сказав Дантон: "Сміливіш, ще сміливіш і завжди сміливіш". А тим часом дехто з комунарів вважав себе за наступника Дантона, встрапував військового керівництва пачував недопустимий демократизм, між військовим командуванням і комуною повсякчас було тертя; в таких умовах тяжко було керувати боями, самих-же актив героїзму і відваги, що її виявляли борці Комуни, було мало. Підчас Комуни, як ніколи раніш стало ясно, що війна нерозривно зв'язана

з політикою. В галузі політичної ідеології ясності в Комуні не було, і через те й військова діяльність її мала той-же характер.

Партії не було. Комуна опинилася ізольованою. До руху приєдналося кілька центральних і південних міст. Не зв'язані одно з одним, вони незабаром були придушені.

Селянство не розуміло значіння Комуни. Комуна, зі свого боку, нічого не зробила, щоб завоювати селянство на свій бік. І от селянство майже поголовно почало ставитися ворожо до руху. Буржуазія, що з першого моменту відчула в чому суть повстанського руху, швидко зуміла встановити зв'язок з широкою селянською масою, що її ігнорували повстанці. Вона закликала найвідсталіші кола селянства — селян британських — відтворити свої лави, що розпоршилися від перших ударів комунарів, — зверталася, щоб порушити рух, за допомогою селянства. Тер розумів історичну роль комунарів краще, ніж вони самі. Вони вірили, що їхня справа правдива, що вона забезпечить їм перемогу, а через те й не готовились до діючої боротьби. Реакційна армія подбала про те, щоб розвіяти їхні ілюзії, і примусила їх боротися мужньо, раніш ніж відступати.

Після Маркса найважливіше від усіх вивчали Комуну російські революціонери. Становище старої Росії і свідомість того, що насувається повстання, владно вимагали від наших товаришів пильно вивчати всі попередні бої, знайомитися з документами, розбирати помилки, щоб уникнути повторення їх. Між Комуною, як першим боєм пролетаріату, і революційним рухом 1905 та 1917 років існує щільний зв'язок. Останній — пряме продовження першого. Вони скористувалися його досвідом, уникнули його помилок і пролетарський повстанський рух піднісся від часу Паризької Комуни на досить високий рівень. Вони зуміли поразку комунарів, жандармерії, поліції та польової брехні капіталістичній державі щастить подолати страйки й повстання робітників, забезпечити своє класове панування, зберегти за собою фабрики, машини, будинки. Отже цілком зрозуміло, що класова боротьба прямує до захоплення влади й утримання її за допомогою зброї. Коли пригноблена класи відчуває в собі таку силу, що зброєю в руках повстає проти пануючої класи, то боротьба перетворюється в горожанську війну.

У буржуазії в руках всі засоби продукції: машини, земля, будинки. Вона висукує робітників, купуючи за мізерну плату робочу силу; за допомогою локавтів, звільняючи робітників, вона намагається купити робочу силу ще за більш мізерну плату.

Робітники за допомогою страйків намагаються збільшити заробітню плату, зменшити число годин праці, намагаються цілком визволитися з ярма капіталістичного визиску.

Отже тому саме пролетаріат і буржуазія — споконвічні вороги, між ними провадиться безперервна класова боротьба. Кожна класи намагається подолати свого ворога. Найкращим засобом для цього є державна влада. За допомогою армії, жандармерії, поліції та польової брехні капіталістичній державі щастить подолати страйки й повстання робітників, забезпечити своє класове панування, зберегти за собою фабрики, машини, будинки. Отже цілком зрозуміло, що класова боротьба прямує до захоплення влади й утримання її за допомогою зброї. Коли пригноблена класи відчуває в собі таку силу, що зброєю в руках повстає проти пануючої класи, то боротьба перетворюється в горожанську війну.

ПРОЛТАР ВОСКРЕС.

Пролетар воскрес!
Панським світом потряс
До його гнидих основ.
Хоч його стертали,
Як вміли і могли —
Все-ж таки встав він з неволі оков.

Юда і Пилат,
Фарисей і Кат
Скаженіють від злоти,
Замучений воскрес,
З кайдани ся отряс,
Що в'їлася в його тіло й кости.

С. За—нуці.

ІДЕАЛІВ НЕ МОЖНА ВБИТИ.

Ідеалів не можна вбити уявляючи ідеалістів. Ідеї не можна спинити так довго, доки працює хоч один людський ум. Правительства, церкви, суди, тюремщики пробували це вже від давня, як тільки людська пам'ять сягає. Але ніколи їм не пощастило цікавито здвигати людського духа. Ідеї є заразливі і коли їх роздавити на землі, вони ширяться понад нью.

Свобода ніколи не є даром. П завжди купується за ціну крові й сліз, шаста, а часто й особистої свободи поодинокого її покунця. Свобода завжди була великою спокуюсою для ідеалістів.

Гаррі Вейсбергер.

соби союзників навіть в колючих, він підтримує їхній проти-імперіалістичний рух. Таким способом він доходить до перемоги пролетаріату над буржуазією не тільки можливою, але й безумовною, неминучою.

Соціал-демократія гудить досвід Комуни, як досвід небезпечний. "З вогнем гратись не слід, це небезпечно", — каже вона. Таким чином, вона зраджує комунарів, як зраджує і їхніх наступників. Гинучи в боротьбі, комунари ніколи не мали сумніву, що за них помстяться інші, до останнього моменту вони надіялись на підтримку пролетаріату. Комуністичний Інтернаціонал показує, що пролетаріат визволюється, йдучи героїчним шляхом комунарів і уникаючи їхніх помилок. Він один додержується їхньої традиції, традиції паризьких повстанців.

Жак Додю.
Париж, 7. березня 1925.

КЛАСОВА БОРОТЬБА.

Капіталістичне суспільство різко поділяється на дві основні класи: буржуазію (фабриканти, поміщики, купці) і пролетаріат (міські робітники, сільські наймити, безземельні селяне та інші). Середина між ними займає дрібна буржуазія (багаті селяне, інтелігенція, дрібні крамарі й ин.). Інтереси цих клас ріжні.

Після Маркса найважливіше від усіх вивчали Комуну російські революціонери. Становище старої Росії і свідомість того, що насувається повстання, владно вимагали від наших товаришів пильно вивчати всі попередні бої, знайомитися з документами, розбирати помилки, щоб уникнути повторення їх. Між Комуною, як першим боєм пролетаріату, і революційним рухом 1905 та 1917 років існує щільний зв'язок. Останній — пряме продовження першого. Вони скористувалися його досвідом, уникнули його помилок і пролетарський повстанський рух піднісся від часу Паризької Комуни на досить високий рівень. Вони зуміли поразку комунарів, жандармерії, поліції та польової брехні капіталістичній державі щастить подолати страйки й повстання робітників, забезпечити своє класове панування, зберегти за собою фабрики, машини, будинки. Отже цілком зрозуміло, що класова боротьба прямує до захоплення влади й утримання її за допомогою зброї. Коли пригноблена класи відчуває в собі таку силу, що зброєю в руках повстає проти пануючої класи, то боротьба перетворюється в горожанську війну.

Робітники за допомогою страйків намагаються збільшити заробітню плату, зменшити число годин праці, намагаються цілком визволитися з ярма капіталістичного визиску.

Отже тому саме пролетаріат і буржуазія — споконвічні вороги, між ними провадиться безперервна класова боротьба. Кожна класи намагається подолати свого ворога. Найкращим засобом для цього є державна влада. За допомогою армії, жандармерії, поліції та польової брехні капіталістичній державі щастить подолати страйки й повстання робітників, забезпечити своє класове панування, зберегти за собою фабрики, машини, будинки. Отже цілком зрозуміло, що класова боротьба прямує до захоплення влади й утримання її за допомогою зброї. Коли пригноблена класи відчуває в собі таку силу, що зброєю в руках повстає проти пануючої класи, то боротьба перетворюється в горожанську війну.

ПРОЛТАР ВОСКРЕС.

Пролетар воскрес!
Панським світом потряс
До його гнидих основ.
Хоч його стертали,
Як вміли і могли —
Все-ж таки встав він з неволі оков.

Юда і Пилат,
Фарисей і Кат
Скаженіють від злоти,
Замучений воскрес,
З кайдани ся отряс,
Що в'їлася в його тіло й кости.

С. За—нуці.

ІДЕАЛІВ НЕ МОЖНА ВБИТИ.

Ідеалів не можна вбити уявляючи ідеалістів. Ідеї не можна спинити так довго, доки працює хоч один людський ум. Правительства, церкви, суди, тюремщики пробували це вже від давня, як тільки людська пам'ять сягає. Але ніколи їм не пощастило цікавито здвигати людського духа. Ідеї є заразливі і коли їх роздавити на землі, вони ширяться понад нью.

Свобода ніколи не є даром. П завжди купується за ціну крові й сліз, шаста, а часто й особистої свободи поодинокого її покунця. Свобода завжди була великою спокуюсою для ідеалістів.

Гаррі Вейсбергер.